

המים והבאר

אני לא זוכרת את שם הספר או את שם מחברו, אבל אני זוכרת שלילד קראו יורם, שזה היה בקיבוץ, חפרו שם באר ואני זוכרת שהרגע שבו פרצו מים מהאדמה, היה רגע של אושר. ערב ערב לפני השינה אבא שלי ואני היינו חורגים משעת כיבוי האורות כדי להגיע אל הרגע הזה. הוא אהב לחזור אל אותו ספר כי התגעגע לקיבוץ שעזב ואני הייתי מוכנה לשמוע אותו שוב ושוב כדי לוודא שהבאר לא התייבשה והמים עדיין זורמים. זה התקשר היטב לאוטו הירוק של תנוכה ולפרפר הנחמה, לכל מה שהתרחק ונעלם בבוקר, אבל בוודאי יחזור בערב. ומה בדיוק היה הקשר? פשוט מאוד, במקום שבו האוטו הוא שלנו, לא רק שלי והמים משקים את השדות של כולנו, כל מי שנוסע ולו גם רחוק, יחזור. לכן כשראיתי לאחר שנים את החלוץ בסרט "עבודה" הוצב בקצב כל כך אירוטי באר באדמה זה לא הצחיק אותי, כי הבאר היתה אותה באר ישנה מהספר על יורם וגם את כל חברי הקיבוץ שרקדו סביבה, הכרתי מאותו ספר.

מאז הבאר של הלמר לרסקי לא נתקלתי יותר בבארות, להפך, ראיתי הרבה סרטים על אנשים שתועים במדבר ובמקרים רבים תעיתי יחד איתם. אבל בעוד הם חיפשו את הדרך הביתה, אני המשתכח אתה את הדרך אל אותה באר בספר על יורם ואני ממשיכה לחפש אותה גם בספרים ובסרטים אחרים. עד היום.

נורית גרץ

מתח

כל היודע דבר על מקום הימצאה

פייר למטר הופך את הקורא שלו ב"אלכס" לבלש-שותף ופורם יחד איתו את העלילה המפותלת, המסתורית, כמו דגם אוריגמי

מאיה גז

אלכס

פייר לִמְטֵר, תירגמה מצרפתית: רמה איילון. הוצאת חרגול/מודן, 314 עמודים, 74 שקלים

/// "אלכס" הוא ספר שנקרא בנ"ש ימיה אחת. לכן, ההמלצה הטובה ביותר היא לפנות את הזמן הדרוש לקריאת 314 העמודים. "אלכס" מחביא בין דפיו את קאמי ורהובן, בלש לא שגרתי שמנסה להתחקות אחר חטופה. באותה הזדמנות הוא מנסה גם לגלות את זהותה העלומה, אך לאורך רוב העלילה הוא כלל אינו יודע אחרי מי הוא מחפש.

הנעלמת היא אלכס, ואף על פי שהקורא מבין זאת כבר בתחילת הספר, הוא מנסה, ללא הצלחה, במאמצים כבירים, לפענח את התעלומה בעצמו. הסופר של "אלכס", פייר למטר, מרעיף על הקוראים פרטים שעיניים לסייע לפתור את התעלומה. אלא שהסיוע הנדיב הזה הוא מזויף ומכשיל. הקוראים נעים בין התעתור עינים של הסופר – וזכה פרס גונקור – לבין הדידקטיות של המורה לספרות שהיה למטר בקריירה הקודמת שלו. כדי לא לגלות את עלילת "אלכס", ובעיקר את פתרונה, אפשר רק להניח אותם פירווי רמזים שמפורז למטר לפני הבלש ולפני הקוראים מתחת לזכוכית המגדלת. הספר נפתח בחנות פיאור. אלכס אוהבת לחבוש פיאור, להחליף את צבע עיניה בעדשות מגע, להחליף שמות. היא מנסה להתחפש למישהי אחרת כדי להיות מישהי אחרת, לצאת מעורה ולהיכנס לעור אחר. מדוע היא עושה זאת? מדוע היא לא אוהבת את

עצמה כמו שהיא? נדמה שאחרי המידע הזה בדיוק מתחקה קאמי, שקיבל ממש כמו אלכס, שם פרטי יוניסקס, קצר וקליט.

הסופר בחר ברובע ה-15 של פריז כרובע שבו מתגוררת אלכס וברובע זה היא נחטפת. למקום יש משמעות. הרובע ה-15 הוא הרובע הגדול ביותר בפריז. זה רובע שבחלקו הוא יוקרתי ובחלקו מאופייני כ"רובע משפחות בלתי אליים. חוסר ההלימה בין המיקום למעשה שנעשה בתחומו מכליט את הקיצוניות, את החלחלה והאימה שבספר הזה.

דוגמה נוספת היא דמותה המיתית של אֵם הבלש ורהובן. היא היתה אחת מאותן ציירות בודדות שציור אחד שלהן נמכר בסכום גבוה. כשקאמי היה בבטנה היא עישנה כי עבודתה היתה חשובה בעיניה יותר מאשר העובר שנשא.

על פי רוב, הבלש הוא דמות מסוימת וגברית – אם הסופר שלו הוא ריימונד צ'נדלר או אפילו יאיר לפיד – אבל במקרה של קאמי הוא קירח וגובהו לא יותר מ-1.45 מטרים. רוב ההומור בספר נשען על אופיו של הבלש, שנגרם, כך נרמז, כתוצאה מעיסוק שון האם בזמן ההריון. הוא יושב על כיסא ורגליו מיטלטלות באוויר ואינן מגיעות לרצפה; הוא יושב במושב האחורי של הרכב וככל עצירה נו"ק קדימה כמו ילד לא חגור לא פלא

שהוא מקיים עם אמו המתה מערכת יחסים של אהבה-שנאה. מצד אחד הוא עורך מכירה פומבית של תמונות תיה ולא לוקח את הכסף לעצמו. מה צד האחר הוא מצייר, ואפילו לא רע, את הקלסטרון של אותה נערה עליו מה שאת שמה הוא לא מכיר וגם לא את פניה, אבל גורלו נקשר בגורלה. דמות האם בספר מהדקת את הקשר בין הבלש לחטופה והופכת אותם אחים לצרה. שניהם גדלו עם אם קרה, לא אכפתית, שאינה נראית שאת כגאון את דגל האימהות. דמות שניהם עוצבה בצלמה של האם החסרת בחמלה ובאהבה אימהית בסיסית – אהבה ששניהם מחפשים בתוך עצמם ולא מוצאים.

כדאי להתעכב כאן כדי להתייחס לעבודת התרגום המצוינת של רמה איילון. בשנים האחרונות תירגמה איילון ספרים של מישל וולי-בק, עמנואל לוינס ואחרים. במקרה של "אלכס" נדמה שעבודתה כמתרגמת עולה מדרגה. תרגומה אקלקטי, בחירת המלים מדויקת וקשה להתעלם מרגישותה. זה ספר שכתוב בשפה קולנועית, ויוזאלי כמעט כמו תסריט, בעל תווים אכזריים מבחינה מגדרית, קשה לקריאה, וודאי קשה לתרגום. לא אחת חשבתי בזמן הקריאה איך איילון הופכת במלים של למטר בצרפתית ומייחדת אותן עם העברית.

ככלל, נדמה כי הואנר של He

סלון פיאור. מתחת לזכוכית המגדלת צילום: מייק מוצרט

She said, חזר בחמש השנים האחרונות לעולם הספרות. הוא הופיע בקולנוע בסרטים כמו "כשהארי פגש את סאלי" (1989) ו"שיחות עם אשה אחרת" (2005). בפגישה פונג מילולי בינו לבינה, ידה תמיד על העליונה. לאחרונה עשתה עלייה לארץ "נעלמת" של גיליאן פלין האמריקאית, והנה היא "אלכס" הצרפתייה. כל פרק בספר מתחלף בין הצד שלו לצד שלה.

אין ספק שמדובר בוואנר שמאפיין שר לקורא להיחשף לספקטרום רחב יותר של נקודות מבט (שלו ושלה), אך במקרה של "אלכס" זו חשיפת דמה של נכני נפשם של שני הגיבורים. לא מדובר ביומן, כמו זה שכתבה פלין ב"נעלמת" או בווידי בגוף ראשון. כאן המספר הוא זה שמדווח לקורא את עברם, רגשותיהם ומחשבוניהם של הגיבורים, כמספר יודע כל. המספר הזה, שבורר בקפידה את הפרטים שהוא מוסר לקורא, כמו מציג לפניו את הממצאים, הופך את הקורא לבלש-שותף המסייע לקאמי במסגרת החקירה. ייתכן שזאת גדולתו של למטר: סיפור חטיפה של נערה שכלש עוקב אחריה, סיפור שהולך ונחשף, הולך ונפתח, כמו פרימה של דגם אוריגמי בניסיון לפתח ענח את שלבי הקיפול, הוא דבר שכור לנו קראנו ככה יש טובים יותר, יש טובים פחות. "אלכס" יבהב על מדף הספרים בכות אותה אמנות הסיפור של למטר. מספר קמצן בפרטים, מחושב בטוויית העלילה ואכזר, כזה שמתעלל לא רק בדמויות שלו אלא גם בקורא שלו.

Alex/ Pierre Lemaitre